

Vertikalni bilingvizam i prebacivanje kodova u mjestu Donje Ladanje

Krobot, Matea

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:418380>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

**MATEA KROBOT
DIPLOMSKI RAD**

**VERTIKALNI BILINGVIZAM I
PREBACIVANJE KODOVA U MJESTU
DONJE LADANJE**

Čakovec, rujan 2017.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Čakovec)**

PREDMET: Bilingvizam u obrazovanju i društvu

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Matea Krobot

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Vertikalni bilingvizam i prebacivanje
kodova u mjestu Donje Ladanje

MENTOR: doc.dr.sc. Vladimir Legac

Čakovec, rujan 2017.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentoru, doc.dr.sc. Vladimiru Legcu, na prihvaćanju mentorstva i stručnom vođenju kroz pisanje ovog diplomskog rada.

Veliko hvala svim sumještanima koji su mi izašli u susret i ispunili upitnik te tako postali dio ovog istraživanja.

Posebnu zahvalnost iskazujem svojoj obitelji i bliskim prijateljima na pruženoj podršci tijekom studiranja i vjeri u moj uspjeh.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	4
Sažetak	6
Summary	7
1. UVOD	8
2. BILINGVIZAM	9
2.1. Definiranje pojmova	9
2.2. Podjele bilingvizma	10
2.3. Podrijetlo bilingvizma	12
2.4. Rasprostranjenost bilingvizma	12
2.5. Tipovi dodira djeteta s dva jezika	13
2.6. Karakteristike jezičnoga ponašanja u bilingvalnih govornika	14
2.7. Sudbina bilingvizma	15
3. OPĆINA MARUŠEVEC	16
3.1. Donje Ladanje	20
4. ISTRAŽIVANJE DVOJEZIČNOSTI U DONJEM LADANJU	24
4.1. Metodologija znanstvenog istraživanja	24
4.1.1. Cilj i hipoteza	24
4.1.2. Uzorak	24
4.1.3. Instrument	25
4.1.4. Postupak	26
4.1.5. Metode obrade podataka	26
4.2. Analiza rezultata i diskusija	27
4.2.1. Roditelji – kuća	27
4.2.2. Intimni – vlastiti identitet	28
4.2.3. Slobodno vrijeme – društveni život – crkva	30
4.2.4. Mediji	31
4.2.5. Radno mjesto/obrazovanje – kupovina – susjedstvo	34
4.2.6. Partner(ica)	35
4.2.7. Horizontalni bilingvizam	36
5. ZAKLJUČAK	37

LITERATURA.....	38
Prilog.....	40
Kratka biografska bilješka.....	48
Izjava o samostalnoj izradi rada	
Izjava o odobrenju za pohranu i objavu ocjenskog rada	

Sažetak

Tema ovog diplomskog rada je *Vertikalni bilingvizam i prebacivanje kodova u mjestu Donje Ladanje*. Okomita dvojezičnost ili vertikalni bilingvizam očituje se „kao odnos različitih dijalektalnih idioma i standardnoga jezika unutar istoga materinskoga jezika” (Pavličević- Franić, 2005.).

U prvom dijelu iznose se teorijska obilježja bilingvizma, njegova podjela, podrijetlo, rasprostranjenost, tipovi dodira s bilingvizmom, karakteristike jezičnog ponašanja bilingvalnih govornika te sudbina bilingvizma. Nadalje, govori se o Općini Maruševac i naselju Donje Ladanje iz kojeg dolaze ispitanici.

U drugom dijelu opisuje se metodologija provedenog istraživanja kojim je autorica željela istražiti jesu li njezini sumještani dvojezični, odnosno koriste li oba koda u većini domena. U istraživanju je rabljen upitnik Vladimira Legca (Legac, 2015) koji se sastojao od 25 pitanja te je sastavljen kako bi ispitao šest domena upotrebe jezika.

Ključne riječi: bilingvizam, dvojezičnost, Donje Ladanje

Summary

The title of this master thesis is *Vertical Bilingualism and Code Switching in the Donje Ladanje Village*. Vertical bilingualism is manifested “as a relation between different dialectal idioms and a standard language within the same mother tongue” (Pavličević- Franić, 2005.).

The first part outlines theoretical characteristics, the distribution and the diffusion of bilingualism, furthermore it mentions different types of contact with bilingualism as well as linguistic characteristics of conduct bilingual people. Additionally, since respondents come from a local municipality Maruševec and a village named Donje Ladanje, these places are presented in the thesis.

The second part describes a methodology of the conducted experimentation where the author’s role was to explore whether fellow villagers are bilingual or not, that is do they use both codes in most domains. The study used a questionnaire by Vladimir Legac (Legac, 2015) which consists of 25 questions and refers to the six language domains.

Key words: bilingualism, Donje Ladanje

1. UVOD

Ovim su istraživanjem obuhvaćeni ispitanici koji žive u mjestu Donje Ladanje. Većina ispitanika ovdje živi cijeli svoj život no nekolicina njih je imigrirala. Nakon teorijskog dijela o samom bilingvizmu i općini u čijem je sastavu naselje Donje Ladanje, izloženi su rezultati istraživanja kojem je temeljni cilj bio utvrditi jesu li ispitanici dvojezični. Zanimalo nas je kako i u kojoj mjeri ispitanici mijenjaju kodove u različitim domenama jezika.

2. BILINGVIZAM

2.1. Definiranje pojmova

Pojam bilingvizam zahvaća široko područje istraživanja. Većina lingvista, što se hrvatskog jezika tiče, nije još uvijek u potpunosti definirala svoja stajališta. (Kovačić, Pavličević-Franić, 2002, str. 94). Naziv bilingvizam dolazi od latinske riječi „*bilingui*“, a prijevod ove složenice bio bi „u dva jezika“ jer se sastoji od dvije riječi: „*bi*“ što znači „dva puta“ i „*lingua*“ – „jezik“ (Klaić, 1983, str. 172). Klaić (Rječnik stranih riječi) bilingvizam definira kao govorenje dvama jezicima ili kao dvojezičnost. Rječnici na engleskom jeziku idu dalje u svojim definicijama pa tako američki Webster (Webster, 1994, str. 147) osim dvojezičnosti ističe dvije dodatne karakteristike a to su *spособnost govorenja dva jezika, ali ne bilo kakvu, već sposobnost glatkoga govorenja, odnosno vladanje jezikom ili otprilike jednaku sposobnost govorenja izvornoga jezika i još nekog drugog te uobičajena uporaba dva jezika*. Kad je riječ o sposobnosti, Longmanov rječnik suvremenoga engleskog jezika (2000, str. 92) pretpostavlja potpuno jednaku sposobnost u dva jezika. Spomenuti engleski rječnici primjećuju da je bilingvizam povezan s mijenjanjem kodova te da ga vezujemo uz određeni stupanj kompetencije no oni su s ovakvim svojim objašnjenjima jako neprecizni i mogu isključiti mnoge bilingvalne govornike. Ovakva nepreciznost proizlazi iz uspoređivanja jezične kompetencije u dva jezika s kompetencijom u prvome jeziku, a zapravo je nemoguće reći kakva mora biti jezična kompetencija nekog govornika u prvome jeziku. Definiranje bilingvizma s „*uobičajena uporaba dvaju jezika*“ također može biti problematično jer u svijetu postoji mnogo ljudi koji znaju dva ili više stranih jezika, ali nemaju prilike duže vremena služiti se njima.

U prvim znanstvenim studijama o bilingvizmu, bilingvalnim govornicima smatraju se osobe koje aktivno vladaju različitim jezicima, imaju sposobnost korištenja drugoga jezika kao materinskog ili mogu komunicirati na drugome jeziku bez prevođenja. Važnost ove kompetencije isticao je Bloomfield i postavio je na najviši mogući stupanj (Bloomfield, 1935, str. 56). Weinreich (Weinreich, 1953) ističe alternativnu uporabu jezika pa tako bilingvalnog govornika opisuje kao mjesto dodira dvaju jezika u kontaktu tako što taj govornik izmjenično upotrebljava ta dva jezika. Haugen (Haugen, 1953) je odustao od svoje stare i vrlo krute definicije prema

kojoj bilingvalni govornik mora vladati sustavima dvaju jezika kao izvorni govornik. On kao minimalni zahtjev da netko bude bilingvalan postavlja sposobnost uporabe samo nekoliko rečenica na drugom jeziku. Prema Dieboldu (1961) dovoljno je da netko i samo razumije nekoliko rečenica, ali ih ne treba biti sposoban producirati na drugom jeziku već samim time spada u bilingvalne govornike.

Ove definicije iz gore spomenutih rječnika kao i definicije poznatih spominjanih lingvisti jednodimenzionalne su jer opisuju bilingvizam samo unutar jedne dimenzije i to jezične, a bilingvizam je mnogo više od toga. Jezična obrada osim jezične dimenzije uključuje i kognitivnu i društvenu i odvija se na osobnoj, interpersonalnoj i društvenoj razini. Postavlja se pitanje kako je bilingvalna osoba uopće naučila dva jezika, a da ih ne miješa pa tako korištenje dva jezika donosi novu dimenziju.

Hamers i Blanc (2000), ugledni stručnjaci, razdvajaju ono što većina drugih stavlja unutar jednoga pojma pa tako razlikuju *bilingvizam* kao pojam koji se odnosi na stanje kada su u nekoj jezičnoj zajednici dva jezika u takvom dodiru da se rezultati tih dvaju kodova mogu upotrebljavati u istoj interakciji te da je veliki broj osoba dvojezičan dok je *bilingvalnost* psihičko stanje pojedinca koji ima pristup barem dvama jezičnim kodovima kao sredstvima društvene komunikacije.

2.2. Podjele bilingvizma

S obzirom na ciljeve usvajanja drugoga jezika bilingvizam možemo podijeliti na *pasivni*, *aktivni*, *asimetričan* i *apsolutni*. Kod pasivnog ili receptivnog bilingvizma govornik razumije oba jezika, ali ih ne može govoriti ili ih ne želi govoriti. Kod aktivnog bilingvizma govornik i razumije i govori oba jezika. Kod asimetričnog bilingvizma govornik neravnomjerno vlada jezicima, a ako kod govornika postoji ravnoteža u oba jezika u razumijevanju i govoru govorimo o apsolutnom bilingvizmu (Harding-Esch 2003).

S obzirom na različitost jezičnih kodova razlikujemo *horizontalni* i *vertikalni* bilingvizam. Vertikalni bilingvizam očituje se kao odnos različitih dijalektalnih idioma i standardnoga jezika unutar istoga materinskoga jezika dok horizontalni

bilingvizam predstavlja odnos stranih jezika u kontaktu, npr. hrvatskoga i kojega stranoga jezika (Kovačević, Pavličević-Franić, 2002, str. 96).

S obzirom na zastupljenost bilingvizma u nekoj zajednici postoji *individualni* (na primjer Arapi u Čakovcu) i *kolektivni*, odnosno *društveni* bilingvizam (na primjer Česi u Daruvaru) (Grosjean, 1982).

Dobru podjelu s obzirom na psihološku dimenziju daju Hamers i Blanc (2000) pomoću sljedećih čimbenika: kompetencija u oba jezika, kognitivna organizacija u govornika, dob usvajanja, prisutnost drugog jezika u zajednici, relativni status koji imaju oba jezika, članstvo u grupi i kulturni identitet. U kompetenciju u oba jezika spada *balansirani* bilingvizam, kada je govornik jednako kompetentan u oba svoja jezika te *dominantni* bilingvizam kada je govornik kompetentniji u jednom jeziku. Kognitivna organizacija u govornika ima dvije dimenzije: za jedinicu oblika u oba jezika postoji samo jedna konceptualna jedinica ili jedinica forme iz prvoga jezika ima svoju konceptualnu jedinicu, a ekvivalentna jedinica forme iz drugoga jezika ima opet zasebnu konceptualnu jedinicu.

Što se dobi usvajanja tiče, bilingvizam dijelimo na *dječji* (ako se oba jezika usvoje od 10. do 11. godine). Unutar dječjeg bilingvizma razlikujemo još *simultani* ili *istovremeni* (ako je usvajanje prije treće godine života) te *sukcesivni* ili *naknadni* bilingvizam (ako dijete najprije usvoji jedan jezik pa tek nakon treće godine drugi). *Adolescentnim* bilingvizmom nazivamo usvajanje drugog jezika između 11. i 17. godine starosti, a *odraslim* ako se drugi jezik usvaja od 18. godine na dalje (Hamers i Blanc, 2000).

U zajednici, drugi jezik može biti različito zastupljen pa tako razlikujemo *endogeni* bilingvizam kada je drugi jezik prisutan te *egzogeni* kada drugi jezik nije prisutan u zajednici. Jezici mogu imati različite vrijednosti. Ako su oba jezika pozitivno društveno valorizirana, govorimo o *aditivnom* bilingvizmu. Ako je drugi jezik pozitivnije valoriziran i ima puno veći prestiž na teret prvoga jezika govorimo o *suptraktivnom* bilingvizmu. Posljednji čimbenik podjele s obzirom na psihološku dimenziju jest članstvo u grupi i kulturni identitet. Za *bikulturalni* bilingvizam možemo reći da se govornik osjeća pripadnikom obiju grupa i kultura. Kod *monokulturalnog* bilingvizma govornik se osjeća pripadnikom grupe koja govori njegov prvi jezik i kulturno se identificira s njegovim govornicima. Ako se govornik

osjeća pripadnikom drugog jezika (onog kojeg je kasnije naučio) i identificira se s kulturom toga novog jezika govorimo o *akulturalnom* bilingvizmu, a ako je govorniku nejasno kojoj jezičnoj grupi pripada i s kojom kulturom se identificira tada on spada u *dekulturalni* bilingvizam (Hamers i Blanc, 2000).

2.3. Podrijetlo bilingvizma

Bilingvizam najčešće nastaje kad ljudima nije dovoljan samo jedan jezik. Pojedinci ili grupe ljudi postaju bilingvalni iz mnogih razloga. Kao najvažnije Grosjean (1982, str.30) navodi micanje i seobu grupe ljudi zbog vojnih, političkih, društvenih, ekonomskih, kulturno-obrazovnih razloga, nacionalizma, urbanizacije te sklapanja brakova.

2.4. Rasprostranjenost bilingvizma

Danas se u svijetu govori oko 6000 do 7000 raznih jezika u dvjestotinjak država. Suvremena civilizacija i globalizacija nameću kontakte, a u takvim kontaktima vjerojatnosti da će mnogi ljudi vladati s dva i više jezika jako su vjerojatne. Točnih podataka o broju bilingvalnih govornika nema, no sva literatura govori o najmanje 50% čak i do 70% (Olksaar, 2002). Europljanima se ta brojka možda može učiniti i nestvarnom jer bilingvalnost povezuju: *s dvojezičnim autonomnim regijama* (u Hrvatskoj Istra i Baranja), *s bilingvalnim ili višenacionalnim državama* (u Europi: Belgija, Luxemburg, Švicarska, Kanada u Americi, Singapur u Aziji), *ili s miješanim brakovima* (Hrvat oženio Filipinku). Podatak je li u nekoj državi ili nekoj regiji samo jedan jezik službeni, ili je to slučaj s više njih, ne mora dati točan podatak o broju stvarnih bilingvalnih osoba. Na primjer u Međimurju, koje slovi kao najjednonacionalna regija, većina ljudi se svakodnevno uz hrvatski jezik služi još jednim jezikom. To je potvrdio i Legac u svome istraživanju (Legac i Filipan-Žignić, 2004), gdje je u osam čakovečkih škola pronašao 52 bilingvalna učenika. Osim toga u Međimurju živi veliki broj Roma koji su većinom dvojezični.

Bilingvizam nije došao sa suvremenom civilizacijom 20. stoljeća, već je bio oduvijek prisutan. O tome nam svjedoče brojna svjetska i domaća književna djela, ali i stručna literatura, primjerice Bartolić (2005). U prošlosti je u Hrvatskoj bilingvizam bio opće prisutan među vlastelom. Bilingvizam je raširen i po gradovima i po selima. Sada je prisutan među pripadnicima svih naroda, u različitim stupnjevima rasprostranjenosti. On može biti prisutan kako u monolingvalnim, tako i u bilingvalnim državama na svim kontinentima i u svim slojevima društva.

2.5. Tipovi dodira djeteta s dva jezika

Bez obzira na to na koji će se način pratiti razvoj djeteta postoje sljedeći tipovi dodira djeteta s dva jezika (Harding-Esch i Riley, 2003, str. 52-53):

1. Roditelji govore različitim prvim jezicima – svatko od njih posjeduje stanoviti stupanj kompetencije u jeziku svoga bračnog partnera. Jezik jednog od roditelja je dominantan u zajednici. Svatko od roditelja u razgovoru s djetetom koristi od rođenja svoj prvi jezik.
2. Roditelji govore svojim različitim prvim jezicima. Jezik jednog od roditelja jest dominantan jezik zajednice u kojoj žive. Oba roditelja služe se nedominantnim jezikom u kontaktu s djetetom koje je u potpunosti izloženo dominantnom jeziku samo izvan doma, a poglavito kada ono počne ići u dječji vrtić.
3. Oba roditelja imaju isti prvi jezik i služe se njime u govoru s djetetom, a žive u zajednici gdje roditeljski jezik nije dominantan.
4. Roditelji imaju različit prvi jezik i svatko od njih upotrebljava svoj u kontaktu s djetetom, a dominantan jezik u zajednici nije ni jedan od dva prva jezika roditelja.
5. Roditelji imaju isti prvi jezik i žive u zajednici u kojoj je taj isti jezik dominantan, no jedan od roditelja se u govoru s djetetom služi nekim drugim jezikom.

Jedan od jezika postat će dominantan nakon što dijete razdvoji svoja dva, što ne znači da će uvijek isti jezik ostati dominantan. Svaka nagla promjena će s obzirom na izloženost jezicima utjecati na to koji će od dva jezika biti dominantan. Dominantnost jednoga od dva jezika uvijek je popraćeno odumiranjem u drugome i

dinamici razvoja u bilingvalne djece. Važan je nalaz istraživanja Medved-Krajnović (2004). Ova autorica otkriva da do odumiranja u jednome od jezika ne dolazi tek u razdobljima već dobre usvojenosti sustava drugoga jezika kako se obično navodi u literaturi (npr. Seliger i Vago, 1991), nego već na samome početku dvojezičnoga razvoja, odnosno tijekom tek minimalne usvojenosti sustava drugoga jezika.

2.6. Karakteristike jezičnoga ponašanja u bilingvalnih govornika

„Karakteristike jezičnog ponašanja kod bilingvalnih osoba su prevođenje s jezika na jezik, biranje jezika te prebacivanje kodova“ (Harding-Esch, Riley, 2003, str. 61-69).

Djeca nakon što razdvoje svoja dva jezika i toga postanu svjesna, prevode s jezika na jezik kada primjete da je neka monolingvalna osoba u blizini i da ne može pratiti razgovor (Harding-Esch i sur. 2003, str. 67-69).

Bilingvalni govornici imaju mogućnost koristiti jedan od dva jezika i zanimljivo je kako oni biraju kojim će se jezikom služiti u razgovoru sa svojim sugovornicima. *“Kada dođu u dodir s monolingvalnim govornikom, oni biraju jezik koji zna taj monolingvalni govornik, no ako se žele distancirati od njega, birat će svoj drugi jezik kako ne bi došlo do kontakta“ (Grosjean, 1982, str. 136).* *„U razgovoru s drugim bilingvalnim govornicima izbor jezika ovisit će o sugovorniku, situaciji, temi, odnosno sadržaju diskursa, tipu vokabulara te o interakcijskoj funkciji“ (Grosjean 1982, str. 133-157,289).* S obzirom na sugovornika, za izbor jezika najpresudnija će biti sugovornikova jezična kompetencija kako je bilingvalni govornik procijeni. Osim toga ovisit će i o kojem je jeziku koji od govornika sklon, zatim o intimnosti, statusu koji sugovornik ima i o stavovima prema jeziku, a ponekad će ovisiti o starosnoj dobi sugovornika.

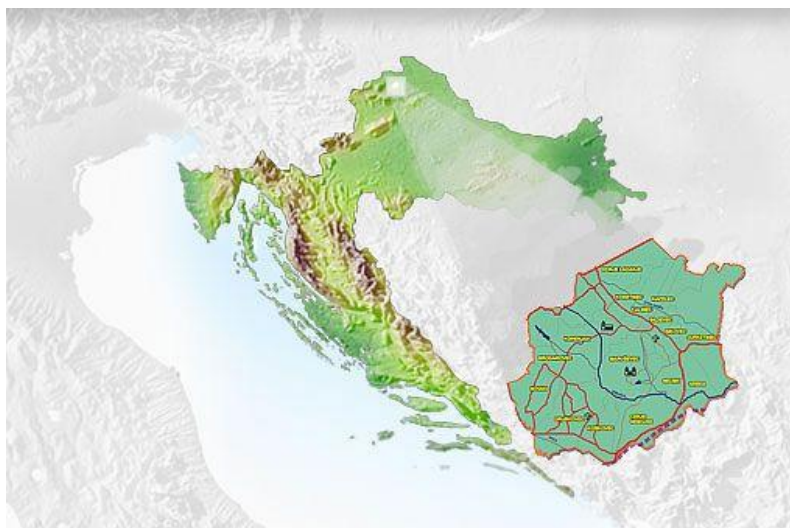
Karakteristično je za bilingvalan govor i prebacivanje s koda na kod, odnosno s jezika na jezik tijekom jednog te istog razgovora. To će prebacivanje nekada uključiti samo jednu riječ ili frazu, dio rečenice, cijelu rečenicu ili nekoliko rečenica. Do prebacivanja može doći jer govornici osjete jezičnu potrebu za nekom riječju čije im posebno uže značenje više odgovara govornoj situaciji.

2.7. Sudbina bilingvizma

Svaki bilingvizam traje onoliko dugo koliko postoji potreba za njim. Ako su u nekoj zatvorenoj zajednici svi bilingvalni govornici, oni se mogu sporazumijevati samo na jednom od jezika i u ovom slučaju govori se o *pomaku jezika*. Druga je mogućnost da se bilingvizam održi i onda kada nema potrebe, ali ako se to *regulira jezičnom politikom*. Treći mogući ishod je *diglosija*. Riječ je o takvoj situaciji u kojoj svaki od jezika dobije različitu funkciju tako da govornici imaju slobodnog manevarskog prostora za izbor. Jedan se jezik koristi kao institucionalni i dodijele mu se formalne, obrazovne i religiozne funkcije, dok se isti govornici drugim jezikom služe u neformalne i društvene svrhe. Posljednja moguća sudbina jest u *pidžinizaciji* te potom u *kreolizaciji*. Do pidžinizacije dolazi kada pripadnici jedne jezične grupe počnu koristiti pojednostavljeni oblik jezika druge grupe i kada u taj jezik istovremeno ubacuju elemente svog jezika. Kada se taj drugi i sada novi varijetet jezika leksički i gramatički dodatno razvije te postane nečiji materinski jezik, onda taj novonastali varijetet ili novi jezik zovemo kreol (Grosjean, 1982).

3. OPĆINA MARUŠEVEC

Općina Maruševac smještena je najvećim dijelom na blagim brežuljcima koji su dio prigorja Maceljske gore i Ravne gore, a sjeveroistočnu granicu općine čini početak Varaždinskog polja kojeg je od nekad presjecao nestalni tok rijeke Drave.

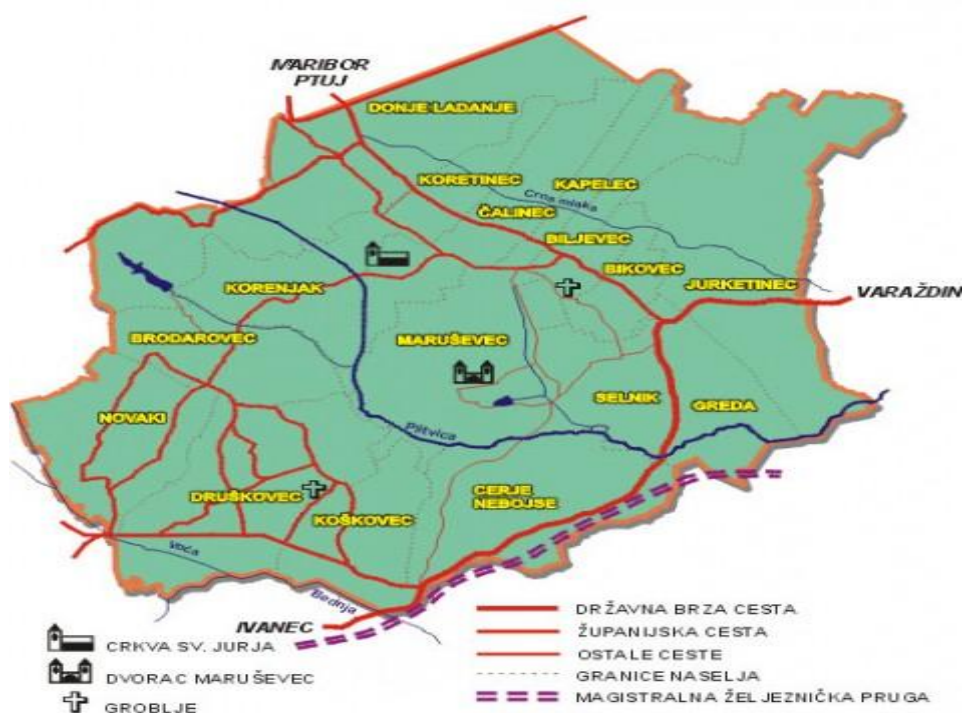
Slika 1. Smještaj općine

Izvor: Službene stranice općine Maruševac: <http://marusevec.hr/> (14.7.2017.)

Općina spada među veće općine Varaždinske županije površine 50 km² i prema popisu stanovništva iz 2011. godine broji 6379 stanovnika. Oni žive u 1864 kućanstava u 16 naselja (*Tablica 1.*). Naselja koja spadaju u općinu Maruševac su: Bikovec, Biljevec, Brodarovec, Cerje Nebojse, Čalinec, Donje Ladanje, Druškovec, Greda, Jurketinec, Kapelec, Korenjak, Koretinec, Koškovec, Maruševac, Novaki i Selnik (*Slika 2.*). Gustoća naseljenosti iznosi 133 stanovnik na km² što je daleko više od prosječne naseljenosti u Republici Hrvatskoj. Općina Maruševac graniči s općinama: Vinica, Petrijanec, Vidovec, Donja Voća te Ivanec. Općinsko središte Maruševac prometno je dobro povezano sa širom okolicom i županijskim centrom Varaždinom, od kojega je udaljeno oko 13 km (<http://marusevec.hr/> 14.7.2017.).

Tablica 1. Broj stanovnika, kućanstava i stanova po naseljima

R. br.	Naselje	Broj stanovnika	Broj kućanstava	Broj stanova
1	Bikovec	216	67	80
2	Biljevec	259	71	75
3	Brodarovec	201	49	69
4	Čalinec	572	168	199
5	Cerje Nebojse	444	133	161
6	Donje Ladanje	1.161	344	385
7	Druškovec	363	109	145
8	Greda	564	163	182
9	Jurketinec	419	114	127
10	Kapelec	107	32	40
11	Korenjak	82	26	43
12	Koretinec	371	98	125
13	Koškovec	224	74	78
14	Maruševec	460	148	195
15	Novaki	530	150	170
16	Selnik	406	118	141

Slika 2. Naselja općine Maruševec

Izvor: Službene stranice općine Maruševec: <http://marusevec.hr/> (14.7.2017.)

Prvi spomen Maruševca nalazimo već 1351. godine u dokumentima kojima je Ludovik I. Anžuvinski, hrvatsko-ugarski kralj, dodijelio plemstvo Grgoru od Maruševca. Istim se dokumentom spominje i župna crkva Svetog Jurja u Maruševcu. Maruševečki kraj bogat je kulturno - povijesnim spomenicima: dvorac Maruševac, župna crkva sv. Jurja, kapela sv. Roka u Druškovcu, dvorac Čalinec, ljetnikovac Jurimir, kurija Kalinovec, kurija Brezje. U Maruševcu rodili su se i mnogi hrvatski velikani. Primjerice, doktor prava i filozofije Matija Smodek koji je na Pravnom fakultetu u Zagrebu hrvatski jezik predavao na kajkavskom narječju. Valja spomenuti i Tomislava Janka Šagi – Bunića svećenika, kapucina i sveučilišnog profesora koji je u više navrata bio dekan Katoličkog bogoslovnog fakulteta i vršio je važne funkcije u vrhovima Katoličke crkve u Vatikanu. Zatim akademika i sveučilišnog profesora Franju Šveleca koji je svoj znanstveni rad posvetio proučavanju starije hrvatske književnosti. Svoje djetinjstvo ovdje je proveo i Ivan Kukuljević – Sakcinski, utemeljitelj hrvatske moderne povijesti, koji je prvi u hrvatskom Saboru održao govor na hrvatskom jeziku. Svoje bezbrižne dječjačke dane u Maruševcu proveo je i veliki pjesnik Gustav Krklec koji je 1964. godine izdao zbirku pjesama „Drveni bicikl“ u kojima je opjevao ljepotu maruševečkog zavičaja. Pjesnik, leksikograf, novinar i profesor Ivo Ladika bio je potomak učitelja Ferde Ladike, prvog učitelja u Maruševcu (Čerpinko, 2002).

Općina Maruševac jedina je mala seoska općina koja uz dječji vrtić i osnovnu školu ima i srednju školu, pa čak i fakultet. U svojih 178 godina postojanja osnovna škola u Maruševcu prošla je put od male seoske jednorazredne škole do današnje moderne i dobro opremljene odgojno-obrazovne ustanove. Sada, Osnovna škola „Gustav Krklec“ Maruševac obuhvaća matičnu školu u Čalincu i dvije područne škole sa sjedištem u Druškovcu i Gredi. Srednja škola u Maruševcu ima status vjerske škole s pravom javnosti, čiji je osnivač Kršćanska adventistička crkva u Republici Hrvatskoj, no otvorena je za sve učenike bez obzira na vjersko ili nacionalno podrijetlo. Danas srednja škola broji preko 200 učenika, a u okviru škole postoji Adventističko teološko visoko učilište. U neposrednoj blizini dvorca Maruševac adventističko učilište sagradilo je lijepo opremljene internate u kojima borave i stanuju njihovi učenici i studenti (Čerpinko, 2002).

Od gospodarskih djelatnosti prevladavaju poljodjeljstvo, ratarstvo i stočarstvo. Uz poljodjeljstvo kao tradicionalnu djelatnost ovog kraja gospodarsku osnovu općine danas čini nekoliko poduzeća: "IGM – Ciglanica Cerje Tužno" Cerje Nebojse koja proizvodi ciglu, Jedinstvo – TMS – Pogon u Brodarevcu proizvodi magnetne stege, Coneko d.o.o. – Greda proizvodi prečistače otpadnih voda, "Autotransporti Stjepan Radić" d.o.o. te Pekarnica "Greda" koja se bavi proizvodnjom prehrambenih proizvoda.

Od postojećih turističkih sadržaja najveću ponudu nudi seoski i lovni turizam na imanju obitelji Martinčević u Cerju Nebojse, a nudi usluge organiziranja obiteljskih proslava, dječjih rođendana, organizacija škole u prirodi, sezonskih svečanosti, susreta lovaca. Osnove za razvoj elitnog turizma nalazimo na području dvorca Maruševac. Također postoje i mogućnosti razvoja ribolovnog turizma.

U Općini Maruševac prema Registru udruga djeluje ukupno 21 udruga. Najviše udruga registrirano je u području djelovanja sporta, socijalnom području, kulturi i umjetnosti te gospodarstvu. Na području Općine održavaju se različite manifestacije kao što su Dani folklor Općine Maruševac koje organizira KUD „Klaruš“ Maruševac svake godine povodom dana Općine Maruševac - 23.4. Dani folklor traju dva dana sa gostujućim KUD-ovima. Održavaju se u Domu kulture. Najznačajnija manifestacija koja je i predložena za zaštitu kao nematerijalno kulturno dobro je Povorka „Jura Zeleni“. Poznata je još manifestacija „Čiselska nedela“ koju organizira Kuburaška udruga Maruševac na blagdan Kraljice svete krunice. Manifestacija se održava prve nedjelje u mjesecu listopadu, isti dan kada i proštenje. U sklopu „Čiselske nedele“ organizira se „Sajam v Maruševcu“. Na sajmu sudjeluju udruge koje izrađuju rukotvorine, udruge sa starim autohtonim jelima maruševčkog kraja, OPG-ovi koji proizvode domaći med, jabučni sok, kupinovo vino, likere i sl., pojedinci koji se bave starim zanatima i proizvodnjom tradicionalnih proizvoda, uzgajivači malih životinja, kipari i drugi gosti. (<http://www.glasila.hr/Glasila/SVVZ/svvz5716.pdf>, (19.7.2017.)

Slika 3. Kićenje "Jure Zelenog" ispred zgrade Općine

Izvor: Službene stranice općine Maruševac: <http://marusevec.hr/> (14.7.2017.)

3.1. Donje Ladanje

*„O Cerje, o Brezje, o Ladanje Donje,
Čalinec, Greda... U vremenu ona
često sam s djecom paso vaše konje
od jutra rana do večernjih zvona.*

*Bartolec Stanka, učiteljka moja,
Ladika Ferdo, naš učitelj slavni,
teta Hedviga... Ne znam više broja
likova dragih iz vremena davnih...“*

Gustav Krklec

Donje Ladanje najveće je naselje u općini Maruševac kako po statističkoj površini područja (7,22 km²) tako i po broju stanovnika (1166 st. 2011.g.). Zauzima krajnji sjeverozapadni dio općine, a nalazi se na najkvalitetnijem poljoprivrednom zemljištu (Slika 4.). Najveći dio područja zauzimaju šume i livade duž rijeke Plitvice i oko jezera. Na dijelovima prostora uz naselja su voćnjaci na padinama. Razvilo se duž dviju paralelnih cesta s nizom poprečnih međusobnih ulica (Slika 5.). Istraživajući etnografske i graditeljske značajke zagorskih naselja, znanstvenici su

utvrdili karakterističnu osebnost koja Donje Ladanje razlikuje od ostalih sela. Uz spomenutu cestu, sve zgrade su bile izgrađene ispod nje, a iznad su se nalazili voćnjaci i livade. Posljednjih četrdesetak godina započela je izgradnja kuća i iznad ceste. Prije toga iznad prometnice Greda-Vinica, nije se nalazila gotovo ni jedna zgrada osim zgrade „Seljačka sloga“ koja se koristila kao škola i mjesni ured u Donjem Ladanju. (Čerpinko, 2002)

Slika 4. *Naselje Donje Ladanje*

Izvor: YouTube kanal Općine Maruševac:

<https://www.youtube.com/watch?v=hwaGhFAkTIw> (19.7.2017.)

Slika 5. *Naselje Donje Ladanje (prikaz poprečnih ulica)*

Izvor: YouTube kanal Općine Maruševac:

<https://www.youtube.com/watch?v=hwaGhFAkTIw> (19.7.2017.)

Prvi spomen Ladanja nalazimo u popisu domaćinstva iz 1598. godine koje je bilo je u vlasništvu plemićke obitelji Turoczy. Nije poznato odakle dolazi sam naziv Ladanje. Izraz „biti na ladanju“ označava „biti na selu“. Krajem 17. stoljeća, povijesni izvori spominju plemića Ladany, no ne spominje se gdje je točno živio pa se ne može sa sigurnošću reći da je po njemu Ladanje dobilo ime (Čerpinko, 2002).

Ono po čemu je Donje Ladanje nadaleko poznato jest rudnik ugljena u kojem je u najintezivnijem razdoblju radilo gotovo tisuću rudara. Otvoren je 1906. godine, a sredinom 1966. zbog konkurencije i teških uvjeta rudara se zatvara. Nakon II.svjetskog rata u rudniku je na osposobljavanju radila grupa zarobljenih njemačkih vojnika. Zanimljivo je kako je u toj grupi bilo nekoliko vrsnih nogometaša koji su pokrenuli formiranje nogometnog kluba „Rudar“ čije je igralište izgrađeno u neposrednoj blizini ulaza u rudnik. Na prostoru nekadašnjeg rudokopa danas se nalaze tvorničke hale poduzeća Elektromehanika d.o.o. koja proizvodi specijalne bolničke krevete i metalnu galanteriju te Connors d.o.o. za proizvodnju obuće (Slika 6.).

Slika 6. Industrijska zona Donje Ladanje

Izvor: YouTube kanal Općine Maruševac:

<https://www.youtube.com/watch?v=hwqGhFAkTIw> (19.7.2017.)

Mještani Donjeg Ladanja ponosni su na svoju tradiciju koju njeguju i predstavljaju je. Svake godine uoči Uskrsa na velikim livadama rade se „vuzemnice“ (Slika 7.) koje dosežu visinu od nekoliko desetaka metara. Mještani se često druže oko vatre sve dok ona ne izgori, a krijes nagovješta proljeće i tjeranje zime. „Vuzemnica“ se pali u večernjim satima na Uskrs.

Slika 7. „Vuzemnice“

Izvor: <https://www.facebook.com/ladanjskevuzemnice/> (19.7.2017.)

Za vrijeme fašnika, mladi se maskiraju i kreće vesela povorka selom na čelu s „gomilom“ (tradicionalni lik fašničkih maskara). To je lik životinje čija je glava načinjena u obliku velike konjske glave i ima pomične čeljusti kojima glasno klopari. Glava gomile pričvršćena je na štapu, a tijelo životinje čine dva mladića prekrivena debelom tamnom dekom ili dugačkom bijelom plahtom. Gomila, zvana još i Čila, pleše i poskakuje ritajući se na sve strane tako plašeći djecu. Uz nju uvijek ide i njezin vlasnik, često maskiran u lik ciganina, koji ju vodi na lancu i pokušava prodati na seoskom raskrižju ili u dvorištu nečije kuće. (<http://marusevec.hr/>, 14.7.2017.)

4. ISTRAŽIVANJE DVOJEZIČNOSTI U DONJEM LADANJU

4.1. Metodologija znanstvenog istraživanja

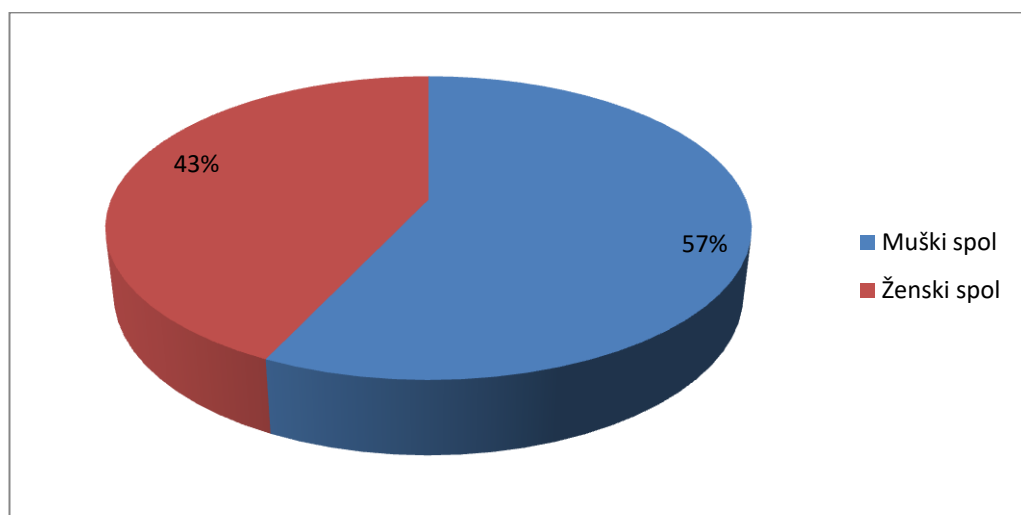
4.1.1. Cilj i hipoteza

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi učestalost prebacivanja kodova prema domenama u skladu s Fishmanovom (1966) ljestvicom nužnih čimbenika za održavanje dvojezičnosti. U istraživanju se krenulo od sljedeće polazne hipoteze:

U većini domena bit će zastupljena oba jezična koda (kajkavski i standardni).

4.1.2. Uzorak

Istraživanje je provedeno na uzorku od 100 ispitanika, od kojih je 57 bilo muškog spola, a 43 ženskog spola (*Graf 1*). Prosječna dob ispitanika bila je 31 godina. Za vrijeme anketiranja, najmlađi ispitanik imao je 8 godina, a najstariji ispitanik 67 godina. Sveukupno 18 ispitanika bilo je maloljetno. Svi ispitanici žive na području Donjeg Ladanja i služe se hrvatskim jezikom kao svojim materinskim jezikom.

Graf 1. Raspodjela ispitanika prema spolu

4.1.3. Instrument

U istraživanju je rabljen upitnik po uzoru na autora Vladimira Legca (Legac, 2015) koji je ispitivao stavove hrvatskih Čeha prema stranim jezicima i učenju stranih jezika. Upitnik se sastojao od 25 pitanja, a imao je šest domena upotrebe jezika:

- roditelji (kuća)
- intimni (vlastiti identitet)
- slobodno vrijeme, društveni život, crkva
- mediji
- radno mjesto, obrazovanje, kupovina, susjedstvo
- suprug(a), partner(ica).

Pitanja su osmišljena pomoću Fishmanove ljestvice (Fishman, 1966) nužnih čimbenika za održavanje dvojezičnosti.

Postojale su dvije varijante upitnika, jedan za punoljetne ispitanike, a drugi za maloljetne ispitanike. Na početku su ispitanici bili zamoljeni navesti dob i spol. U stavkama 2 – 11 i 20 – 22 ispitanici su trebali zaokruživati rabe li u različitim situacijama kajkavski, kajkavski i standardni ili samo standardni jezični kod dok su u stavkama 1, 23, 24 i 25 ispitanici mogli navesti i drugi jezik kojim se služe. U stavkama 4, 5, 7, 8, 9, 10, 20, 23 i 24 postojala je mogućnost da ispitanici zaokruže da se takva situacija uopće ne odnosi na njih. U stavkama 12-19 ispitanici su trebali zaokružiti jedan od četiri stupnja učestalosti: redovito, katkad, rijetko ili nikad. Zadnje pitanje odnosilo se na strane jezike, odnosno ispitanici su trebali navesti služe li se još kojim jezikom u govoru i pismu osim hrvatskog jezika.

4.1.4. Postupak

Anketiranje je provedeno u razdoblju od 20. lipnja do 5. srpnja 2017. godine u Donjem Ladanju. Prije samog provođenja istraživanja, ispitanici su bili informirani o cilju i postupku istraživanja, zajamčena im je anonimnost te da će se rezultati koristiti isključivo u istraživačke svrhe. Anketiranje ispitanika provedeno je u njihovim obiteljskim kućama. Ispunjavanje upitnika trajalo je 4 minute. Na kraju ispitivanja istraživačica je prikupila ankete i zahvalila na sudjelovanju.

4.1.5. Metode obrade podataka

Rezultati istraživanja obrađeni su pomoću računalnog programa Microsoft Office Excel. Za svaku od tvrdnji izračunat je zbroj te su rezultati pitanja iskazani u postotcima. Za pitanje dobi izračunata je aritmetička sredina, minimum i maksimum. Prikupljeni podaci sistematizirani su u obliku tablica prema već spomenutoj Fishmanovoj ljestvici (Fishman, 1966) nužnih čimbenika za održavanje jezika: roditelji (kuća), intimni (vlastiti identitet), slobodno vrijeme, društveni život, crkva, mediji, radno mjesto, obrazovanje, kupovina, susjedstvo, suprug(a), partner(ica). Osim grafičkog prikaza, dobiveni rezultati dodatno su deskriptivno interpretirani i objašnjeni.

4.2. Analiza rezultata i diskusija

4.2.1. Roditelji – kuća

Iz *Tablice 2.* vidljivo je kako su ispitanici u doticaju s kajkavskim jezičnim kodom, ali isto tako i sa standardnim. Jedan ispitanik izjasnio se da je najprije naučio slušati, govoriti, čitati i pisati na slovenskom jeziku, a također jedan ispitanik na engleskom jeziku. Nešto više od polovice ispitanika (51%) izjasnilo se da je prve dvije vještine (slušanje i govorenje) prakticiralo na kajkavskom i standardnom jezičnom kodu pa možemo zaključiti kako je kod većine ispitanika je prisutan simultani bilingvizam. Slušati samo na kajkavskom kodu prakticiralo je 41% ispitanika, na standardnom 6% te na slovenskom i engleskom jeziku po jedan ispitanik. Kod druge stavke situacija je slična pa je 40% ispitanika prakticiralo govorenje samo na kajkavskom varijetetu, 7% ispitanika na standardnom te po jedan ispitanik na slovenskom i engleskom jeziku. Što se čitanja tiče prevladava standardni jezik sa 60%, slijede kajkavski i standardni kodovi s 32% ispitanika, kajkavski s 6% te po 1% za slovenski i engleski jezik. 68% ispitanika pisanje je prvo počelo prakticirati na standardnom jeziku, 23% ispitanika zaokružilo je kajkavski i standardni jezični kod, 7% ispitanika odlučilo se za kajkavski te opet po jedan ispitanik za slovenski i engleski jezik.

Kod čitanja i pisanja bilo je očekivano da su ih ispitanici prvo počeli prakticirati na standardnom jezičnom kodu s obzirom da djeca obično počinju čitati i pisati u školi gdje se upotrebljava hrvatski standardni jezik.

Možemo zaključiti da je kod većine sudionika ovog ispitivanja prisutan simultani bilingvizam jer je većina od rođenja bila u doticaju s kajkavskim i standardnim jezičnim kodom te da se kod dvoje ispitanika javlja horizontalni bilingvizam.

Tablica 2. Jezik na kojem su ispitanici najprije naučili slušati, govoriti čitati i pisati (u postotcima)

	kajkavski	kajkavski i standardni jezični kod	standardni	slovenski	engleski
Slušati	41%	51%	6%	1%	1%
Govoriti	40%	51%	7%	1%	1%
Čitati	6%	32%	60%	1%	1%
Pisati	7%	23%	68%	1%	1%

4.2.2. Intimni – vlastiti identitet

Iz *Tablice 3.* vidljivo je kako kajkavski i standardni jezični kodovi prevladavaju u stavkama 2, 3 i 5, dok u stavkama 4 i 6 prevladava kajkavski jezični varijetet.

Čak 70% ispitanika izjasnilo se kako sanjaju na kajkavskom i standardnom kodu, 21% na kajkavskom dok malen postotak od 9% sanja samo na standardnom. Postotak misli na kajkavskom jezičnom kodu je 38%. Njih 49% misli na oba koda dok se postotak od 13% javlja kod misli na standardnom jeziku. Kod kućnih ljubimaca stvar je obrnuta, odnosno polovica ispitanika (50%) sa svojim kućnim ljubimcem razgovara samo na kajkavskom kodu, 34% na oba jezična varijeteta dok samo 5% ispitanika na standardnom. Njih 11% izjasnilo se kako nemaju kućne ljubimce. Kod psovanja rezultati opet idu u korist oba jezična koda (44%), 34% ispitanika psuje na kajkavskom dok samo 6% ispitanika na standardnom, a 16% ispitanika zaokružilo je da uopće ne psuje. 47% ispitanika brzo broji na kajkavskom jezičnom kodu, 32% na oba i 21% na standardnom jeziku.

Što se tiče pitanja za vlastiti identitet, možemo zaključiti da su kombinacija kajkavskog i standardnog varijeteta dominantni odnosno prebacivanje s jednog na drugi kod. To se može povezati i s rezultatima iz *Tablice 2.* zato što je više od polovice ispitanika od najranije dobi bio u doticaju s kajkavskim i standardnim jezičnim kodom.

Tablica 3. *Intimni – vlastiti identitet (zastupljenost jezika u postotcima kada se oduzmu ispitanici koji nemaju kućne ljubimce i ne psuju)*

	kajkavski	kajkavski i standardni jezični kod	standardni	nemam kućnog ljubimca	ne psujem
Sanjam na	21%	70%	9%	-	-
Mislim na	38%	49%	13%	-	-
S kućnim ljubimcem govorim na	50%	34%	5%	11%	-
Psujem na	34%	44%	6%	-	16%
Brzo brojim na	47%	32%	21%	-	-

4.2.3. Slobodno vrijeme – društveni život – crkva

Iz *Tablice 4.* možemo iščitati kako ispitanici kada se nalaze u društvu većinom govore kajkavskim i standardnim kodom, odnosno prebacuju se s koda na kod. Što se crkve tiče, stvar je malo drugačija pa prevladava standardni jezik, a razlog tome je što se bogoslužja u pravilu održavaju na standardnom jeziku.

U *Tablici 4.* vidimo kako se 81 ispitanik izjasnio da ide na kajkavske zabave, a zanimljiva činjenica je kako samo njih 32 tamo govori na kajkavskom varijetetu. Rezultati opet idu u korist oba jezična koda (48%), za standardni odlučio se samo jedan ispitanik dok njih 19 ne ide na kajkavske zabave. Velik je i broj ispitanika koji ne odlaze na utakmice (39%) što ne čudi jer se u Donjem Ladanju rijetko kad igraju. Ispitanici koji odlaze na utakmice, njih 22% tamo govori kajkavskim, kajkavskim i standardnim kodom 33% te standardnim samo 6% ispitanika. Puno ispitanika posjećuje kafiće/gostionice/disko te tamo najčešće govore kajkavskim i standardnim jezičnim varijetetom (51%). Slično kao i kod utakmica, njih 21% tamo govori samo kajkavskim, 8% samo standardnim dok 21% njih ne odlazi na takva mjesta. Kod bogoslužja, nitko od ispitanika nije zaokružio da ondje govori kajkavskim jezičnim kodom. Očekivano, najveći postotak ispitanika (69%) odlučio se samo za standardni jezik, 13% njih služi se kajkavskim i standardnim jezičnim varijetetom, a 18% uopće ne ide na misu ili ne odlaze na neku drugu vrstu bogoslužja.

Tablica 4.: Slobodno vrijeme – društveni život – crkva (zastupljenost jezika u postotcima kada se oduzmu ispitanici koji ne odlaze na zabave, utakmice, kafiće, gostionice, disko i bogoslužja)

	kajkavski	kajkavski i standardni jezični kod	standardni	ne idem
Kajkavske zabave	32%	48%	1%	19%
Utakmice	22%	33%	6%	39%
Kafić/gostionica/disko	21%	51%	8%	21%
Bogoslužja	0%	13%	69%	18%

4.2.4. Mediji

Svi ispitanici posjećuju internet stranice, a prilikom korištenja čak 92% ispitanika koristi se standardnim jezikom. Razlog tome je što općenito malo ljudi zna da postoje internet stranice i na kajkavskom narječju. 8% ispitanika zaokružilo je da se koriste kajkavskim i standardnim jezičnim kodom. Ovdje su vjerojatno mislili na korištenje društvenih mreža gdje se s poznanicima dopisuju na jednom i drugom jezičnom varijetetu. U *Tablici 5.* vidimo i kako se nitko od ispitanika nije odlučio za kajkavski kod.

Tablica 5. Zastupljenost jezika pri posjeti internetskim stranicama u postotcima

	kajkavski	kajkavski i standardni jezični kod	standardni
Internet stranice	0%	8%	92%

Kod ostalih medija kao što su časopisi, knjige, radio i TV emisije također prevladava standardni jezični kod što je vidljivo iz *Tablice 6*.

Nitko od ispitanika redovito ne čita časopise na kajkavskom, 7% katkad, 22% ispitanika rijetko, a njih 71% nikad ne čitaju časopise na kajkavskom jezičnom kodu. Kod čitanja časopisa na standardnom jeziku njih 31% redovito čita, 29% katkad, 28% ispitanika rijetko i 12% ispitanika nikad ne čita časopise.

Sa čitanjem knjiga na kajkavskom jezičnom varijetetu, situacija je gotovo ista kao i kod časopisa jedino je 25% ispitanika zaokružilo kako rijetko čitaju, a 68% njih knjige ne čita nikad. Knjige na standardnom jeziku redovito čita samo 26% ispitanika. Očekivanja su bila da će više ispitanika zaokružiti kako redovito čitaju knjige na standardnom jeziku no s obzirom da je prosječna dob ispitanika 31 godina i da su to većinom ljudi koji su u radnom odnosu razumljivo je kako vjerojatno nemaju vremena za neko kvalitetno štivo. Katkad knjige čita 29% ispitanika, 33% njih čita rijetko i 12% ispitanika uopće ne čita knjige.

Radio na kajkavskom jezičnom kodu redovito sluša 7% ispitanika, katkad 19% ispitanika, skoro polovica ispitanika (48%) ponekad. Njih 27% nikada ne sluša radio na kajkavskom. Na standardnom jeziku radio redovito sluša 47% ispitanika, katkad 32% ispitanika, rijetko 18% ispitanika, a nikad njih samo 4%.

Troje ispitanika zaokružilo je kako redovito gleda emisije na kajkavskom jezičnom varijetetu, 15% njih katkad, 32% ispitanika rijetko, a točno polovica ispitanika navela je kako nikad ne gleda emisije na kajkavskom. Kao što se može i pretpostaviti, velik broj ispitanika gleda TV emisije na standardnom jeziku (59%). Emisije katkad gleda 26% ispitanika, a rijetko njih 13%. Gotovo zanemariva brojka od 2% ispitanika izjasnila se kako nikad ne gleda TV emisije na standardnom jeziku.

Tablica 6. Mediji (zastupljenost različitih stupnjeva učestalosti u postotcima)

	redovito	katkad	rijetko	nikad
Čitanje časopisa na kajkavskom	0%	7%	22%	71%
Čitanje časopisa na standardnom	31%	29%	28%	12%
Čitanje knjiga na kajkavskom	0%	7%	25%	68%
Čitanje knjiga na standardnom	26%	29%	33%	12%
Slušanje radija na kajkavskom	7%	19%	48%	27%
Slušanje radija na standardnom	47%	32%	18%	4%
Gledanje TV emisija na kajkavskom	3%	15%	32%	50%
Gledanje TV emisija na standardnom	59%	26%	13%	2%

4.2.5. Radno mjesto/obrazovanje – kupovina – susjedstvo

Iz *Tablice 7.* vidljivo je kako se ispitanici prebacuju s koda na kod kad razgovaraju na radnom mjestu/fakultetu/školi. Samo 6% ispitanika ne radi, a ostali koji rade najčešće koriste oba jezična koda. 8% njih razgovara samo na kajkavskom, a 17% samo na standardnom. Ista situacija je i kod razgovora u dućanu, 64% ispitanika prebacuje se s jednog varijeteta na drugi, 19% služi se samo kajkavskim i isti postotak ispitanika, kao i kod radnog mjesta, od 17% u dućanu razgovara samo na standardnom jeziku.

*Tablica 7. Radno mjesto/obrazovanje – kupovina - susjedi
(zastupljenost jezika u postotcima kada se oduzmu ispitanici koji ne rade)*

	kajkavski	kajkavski i standardni jezični kod	standardni	ne radim
Razgovor na radnom mjestu/fakultetu/školi	8%	69%	17%	6%
Razgovor u dućanu	19%	64%	17%	-
Razgovor sa susjedima	57%	34%	9%	-

4.2.6. Partner(ica)

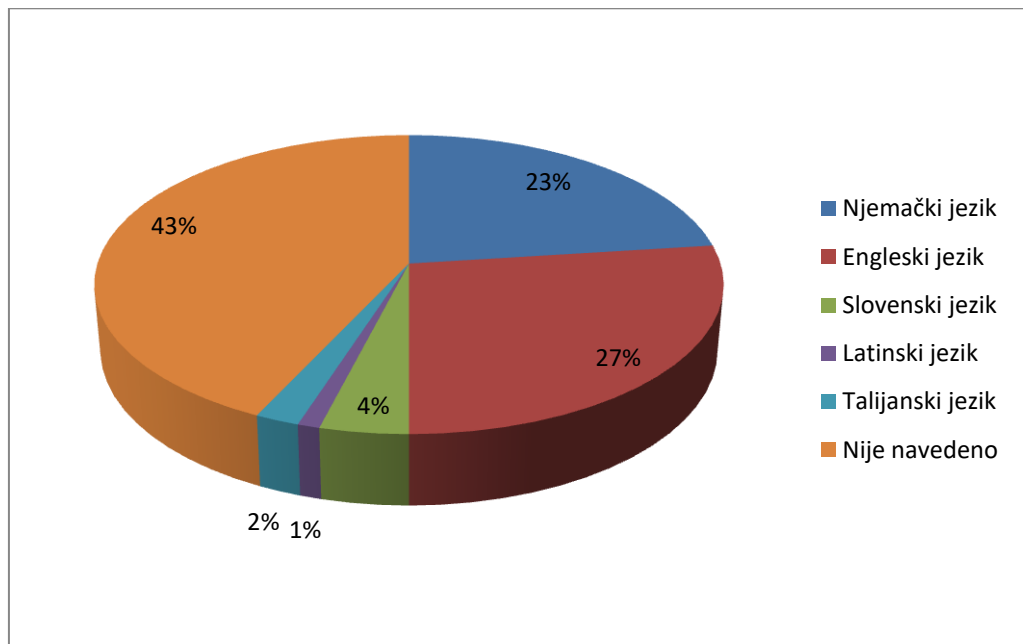
Tablica 8. prikazuje kako ispitanici komuniciraju sa svojim supruzima (gama) /partnerima(icama) te koje jezične kodove njihov(a) suprug(a)/partner(ica) razumije. Osim ponuđenih kodova, ispitanici su mogli dopisati i neki drugi jezik. 25% ispitanika nema supruga(u)/partnera(ica). Njih 52% navelo je kako njihov(a) partner(ica) u komunikaciji s njima govori na kajkavskom i standardnom kodu, 15% odlučilo se samo za kajkavski, a 7% ispitanika za standardni. Većina partnera(ica) razumije i standardni i kajkavski jezični varijetet (66%), 5% njih samo kajkavski dok samo standardni razumije 3% partnera(ica). Od svih ispitanika, samo je jedan naveo kako njegova partnerica govori i razumije slovenski jezik.

Tablica 8. Partner(ica) (u postotcima kad se oduzmu ispitanici bez partnera)

	kajkavski	kajkavski i standardni jezični kod	standardni	nemam supruga(u)/ partnera(ica)	drugi jezik: slovenski
Moj(a) suprug(a)/ partner(ica) govori	15%	52%	7%	25%	1%
Moj(a) suprug(a)/ partner(ica) razumije	5%	66%	3%	25%	1%

4.2.7. Horizontalni bilingvizam

Posljednje pitanje u anketnom upitniku bilo je otvorenog tipa. Njime smo željeli provjeriti horizontalni bilingvizam. Ispitanici su mogli napisati kojim se još jezikom, osim hrvatskog, služe u govoru i pismu. Dobili smo tako 5 različitih jezika koji su navedeni u *Grafu 2*. Očekivano, njemački i engleski jezik su prednjačili pa se tako 27% ispitanika služi engleskim jezikom, a 23% ispitanika zna njemački jezik. Slovenskim jezikom služi se 4 ispitanika, a talijanskim dvoje ispitanika. Svakako najzanimljiviji jezik koji je bio naveden jest latinski i njime se služi jedan ispitanik. Svi ostali (43% ispitanika) nisu se izjasnili, što ne znači da možda ne razumiju neki drugi strani jezik.

Graf 2. Raspodjela odgovora ispitanika

5. ZAKLJUČAK

Bilingvizmom ili dvojezičnošću smatra se korištenje dvaju jezika od strane jedne osobe. Osobu koja poznaje i koristi dva jezika, ali ih ne mora koristiti na isti način niti poznavati do iste mjere, nazivamo bilingvalnom. U teoriji bilingvizma, s obzirom na različitost jezičnih kodova razlikujemo vertikalni i horizontalni bilingvizam.

Analizom rezultata istraživanja provedenog za potrebe pisanja ovog diplomskog rada utvrđeno je da se postavljena hipoteza obistinila. U većini domena ispitanici koriste oba jezična koda (kajkavski i standardni). Već nakon rođenja, polovica ispitanika slušala je te onda počela govoriti na kajkavskom i standardnom jezičnom varijetetu. Prema ovome, može se zaključiti da se ovdje radi o simultanom ili istovremenom bilingvizmu. Polaskom u školu, većina ispitanika naučila je čitati i pisati samo na standardnom kodu zato što je prema Zakonu o javnoj uporabi hrvatskoga jezika, hrvatski standardni jezik službeni jezik škola u Republici Hrvatskoj¹. Što se vlastitog identiteta tiče, rezultati opet idu u korist jednog i drugog jezičnog koda. Isto vrijedi i za slobodno vrijeme ispitanika, društveni život te radno mjesto. Ovisno gdje rade i kako provode svoje slobodno vrijeme, tako se u razgovoru prebacuju s koda na kod. Jedino u domenama crkve i medija (internet stranice) situacija je različita jer zapravo sva bogoslužja i skoro sve internet stranice su na standardnom jeziku. Nekolicina ispitanika koja je u ovim domenama zaokružila oba koda vjerojatno je mislila na međusobnu komunikaciju prije ili nakon bogoslužja ili pak komunikaciju preko društvenih mreža.

S obzirom da ispitanici žive na selu, više od polovice njih sa susjedima komunicira samo na kajkavskom jezičnom varijetetu. Tako će vjerojatno i ostati u budućnosti zbog velike naseljenosti Donjeg Ladanja. Ljudi će i dalje živjeti na selu i njegovati kajkavski jezični varijetet jer zapravo nemaju razloga iseliti pošto njihova Općina ima mogućnost školovanja te nudi zapošljenje u svojim poduzećima.

¹ <http://www.matica.hr/vijenac/514/zakon-o-javnoj-uporabi-hrvatskoga-jezika-nacrt-22548/> (7.8.2017.)

LITERATURA

Knjige:

1. Bartolić, Z. (2005). *Majka Katarina*. Knjiga III. Triptih zriniana, Čakovec-Zagreb: Matica hrvatska, Zrinski i Nacionalna i sveučilišna knjižnica.
2. Bloomfield, L. (1935). *Language*. London: Allen and Unwin.
3. Čerpinko, I. (2002). *Maruševac*. Varaždin: TIVA Tiskara Varaždin.
4. Diebold, A.R. (1961). Incipient Bilingualism. *Language* 37, 97-112.
5. Grosjean F. (1982). *Life with Two Languages: An Introduction to Bilingualism*. Cambridge, Mass. i London, Engleska: Harvard University Press.
6. Harding-Esch, E. i Riley, P. (2003). *The Bilingual Family: A Handbook for Parents*. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Hamers, Josiane F. & Blanc, Michel H.A. (2000). *Bilinguality and Bilingualism*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Haugen, E. (1953). *The Norwegian Language in America: A Study in Bilingual Behavior*. Philadelphia, Pa.: University of Pennsylvania Press.
9. Legac, V. (2015). *Dvojezičnost hrvatskih Čeha i njihovi stavovi prema stranim jezicima i učenju stranih jezika*, u: Jezik i književnost u suvremenom svijetu. Zbornik radova sa znansvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem Međimurski filološki dani II održanoga u Čakovcu 26. travnja 2013. Ur. T. Turza-Bogdan, V. Legac, A. Kos-Lajtman, B. Filipan-Žignić i Đ. Blažeka.
10. Legac, V., Filipan- Žignić, B. (2004). Pojam o sebi u učenju stranoga jezika u monolingvalnih i bilingvalnih učenika u Međimurju. *Učitelj 4: Visoka učiteljska škola Čakovec*, 185-202.
11. Oksaar, E. (2002). Zum Spracherwerb des Kindes in Zweisprachiger Umgebung. *Folia Linguistica*, 4, 377-385.

12. Kovačević, M. i Pavličević-Franić, D. (2003). *Komunikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini I*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
13. Webster (1994). *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language*. New York: Random House.
14. Weinreich, U. (1953) *Languages in Contact: Findings and Problems*. New York, N.Y.: Publications of the Linguistic Circle of New York XII.

Mrežne stranice:

1. Službene stranice Općine Maruševac na adresi <http://marusevec.hr/> (14.7.2017)
2. Službene stranice Osnovne škole „Gustav Krklec“ Maruševac na adresi <http://os-gkrklec-calinec.skole.hr/skola> (14.7.2017.)
3. Službene stranice Srednje škole u Maruševcu s pravom javnosti na adresi <http://www.ss-marusevec.skole.hr/> (14.7.2017.)
4. Službene stranice Adventističko teološkog fakulteta na adresi <http://atvu.org/> (14.7.2017.)
5. Službeni YouTube kanal Općine Maruševac na adresi <https://www.youtube.com/watch?v=hwwGhFAkTIw> (19.7.2017.)
6. Službeni vjesnik Varaždinske županije na adresi <http://www.glasila.hr/Glasila/SVVZ/svvz5716.pdf> (19.7.2017.)
7. Matica hrvatska na adresi <http://www.matica.hr/vijenac/514/zakon-o-javnoj-uporabi-hrvatskoga-jezika-nacrt-22548/> (7.8.2017.)

Prilog

Upitnik za punoljetne ispitanike:

Hvala Vam što ćete nam pomoći ispunjavanjem ovog upitnika. Njegov cilj je da saznamo kada i gdje se služite kajkavskim i standardnim jezikom te služite li se još kojim jezikom u govoru i pismu osim hrvatskog jezika.

Molimo Vas da u odgovoru na svako pitanje zaokružite odgovor koji Vas najbolje opisuje.

Koliko godina imate? _____

Kojeg ste spola? muško žensko

1. Na kojem ste jeziku prvo prakticirali sljedeće aktivnosti?

	kajkavski	kajkavski i standardni jezik istovremeno	standardni jezik	drugi jezik: _____
a) slušati	da ne	da ne	da ne	da ne
b) govoriti	da ne	da ne	da ne	da ne
c) čitati	da ne	da ne	da ne	da ne
d) pisati	da ne	da ne	da ne	da ne

2. Sanjam na: kajkavskom kajkavskom i standardnom jeziku

standardnom jeziku

da ne

da ne

da ne

3. Mislim na: kajkavskom kajkavskom i standardnom jeziku

standardnom jeziku

da ne

da ne

da n

4. S kućnim ljubimcima govorim na:

kajkavskom	kajkavskom i	standardnom jeziku	nemam kućnog
	standardnom jeziku		ljubimca.

da ne	da ne	da ne
-------	-------	-------

5. Psujem na: **kajkavskom** **kajkavskom i** **standardnom jeziku** **uopće ne**
standardnom jeziku **psujem.**

da ne	da ne	da ne
-------	-------	-------

6. Brzo brojim na:

kajkavskom	kajkavskom i	standardnom jeziku
	standardnom jeziku	

da ne	da ne	da ne
-------	-------	-------

7. Idem na kajkavske zabave. **da ne**

Na njima govorim na:

kajkavskom	kajkavskom i	standardnom jeziku
	standardnom jeziku	

da ne	da ne	da ne
-------	-------	-------

8. Idem na utakmice **da ne**

Tamo pričam na:

kajkavskom	kajkavskom i	standardnom jeziku
	standardnom jeziku	

da ne	da ne	da ne
-------	-------	-------

9. Idem u kafić/gostionicu/disko **da ne**

Tamo pričam na:

kajkavskom kajkavskom i standardnom jeziku

standardnom jeziku

da ne

da ne

da ne

10. Idem na misu (bogoslužja) na:

kajkavskom kajkavskom i standardnom jeziku ne idem na misu

standardnom jeziku

(bogoslužja).

da ne

da ne

da ne

11. Posjećujem internet stranice na:

kajkavskom kajkavskom i standardnom jeziku

standardnom jeziku

da ne

da ne

da ne

12. Časopise na kajkavskom čitam

redovito / katkad / rijetko / nikad.

13. Časopise na standardnom jeziku čitam

redovito / katkad / rijetko / nikad.

14. Knjige na kajkavskom čitam

redovito / katkad / rijetko / nikad.

15. Knjige na standardnom jeziku čitam

redovito / katkad / rijetko / nikad.

16. Radio slušam na kajkavskom

redovito / katkad / rijetko / nikad.

17. Radio slušam na standardnom jeziku

redovito / katkad / rijetko / nikad.

18. TV emisije gledam na kajkavskom

redovito / katkad / rijetko / nikad.

19. TV emisije gledam na standardnom jeziku

redovito / katkad / rijetko / nikad.

20. U školi/ na fakultetu/ na radnom mjestu pričam na:

kajkavskom	kajkavskom i	standardnom jeziku	ne radim
	standardnom jeziku		
da ne	da ne	da ne	

21. U dućanu pričam na:

kajkavskom	kajkavskom i	standardnom jeziku	
	standardnom jeziku		
da ne	da ne	da ne	

22. Sa susjedima pričam na:

kajkavskom	kajkavskom i	standardnom jeziku	
	standardnom jeziku		
da ne	da ne	da ne	

23. Moj suprug(a)- partner(ica) govori:

kajkavski	kajkavski i	standardni jezik	nemam supruga(u)
	standardni jezik		-partnera(icu)
da ne	da ne	da ne	drugi jezik: _____

24. Moj suprug(a)-partner(ica) razumije:

kajkavski	kajkavski i	standardni jezik	nemam supruga(u)
	standardni jezik		-partnera(icu)
da ne	da ne	da ne	drugi jezik: _____

25. Osim hrvatskog jezika, govorim na _____ jeziku, pišem na _____ jeziku, čitam na _____ jeziku.

4. S kućnim ljubimcima govorim na:

kajkavskom	kajkavskom i	standardnom jeziku	nemam kućnog
	standardnom jeziku		ljubimca.

da ne	da ne	da ne
-------	-------	-------

5. Psujem na: **kajkavskom kajkavskom i standardnom jeziku uopće ne**
standardnom jeziku psujem.

da ne	da ne	da ne
-------	-------	-------

6. Brzo brojim na:

kajkavskom	kajkavskom i	standardnom jeziku
	standardnom jeziku	

da ne	da ne	da ne
-------	-------	-------

7. Idem na kajkavske zabave.

da ne

Na njima govorim na:

kajkavskom	kajkavskom i	standardnom jeziku
	standardnom jeziku	

da ne	da ne	da ne
-------	-------	-------

8. Idem na utakmice

da ne

Tamo pričam na:

kajkavskom	kajkavskom i	standardnom jeziku
	standardnom jeziku	

da ne	da ne	da ne
-------	-------	-------

9. Idem u kafić/gostionicu/disko **da ne**

Tamo pričam na:

kajkavskom kajkavskom i standardnom jeziku

standardnom jeziku

da ne

da ne

da ne

10. Idem na misu (bogoslužja) na:

kajkavskom kajkavskom i standardnom jeziku ne idem na misu

standardnom jeziku

(bogoslužja).

da ne

da ne

da ne

11. Posjećujem internet stranice na:

kajkavskom kajkavskom i standardnom jeziku

standardnom jeziku

da ne

da ne

da ne

12. Časopise na kajkavskom čitam **redovito / katkad / rijetko / nikad.**

13. Časopise na standardnom jeziku čitam **redovito / katkad / rijetko / nikad.**

14. Knjige na kajkavskom čitam **redovito / katkad / rijetko / nikad.**

15. Knjige na standardnom jeziku čitam **redovito / katkad / rijetko / nikad.**

16. Radio slušam na kajkavskom **redovito / katkad / rijetko / nikad.**

17. Radio slušam na standardnom jeziku **redovito / katkad / rijetko / nikad.**

18. TV emisije gledam na kajkavskom **redovito / katkad / rijetko / nikad.**

19. TV emisije gledam na standardnom jeziku **redovito / katkad / rijetko / nikad.**

20. U školi pričam na:

kajkavskom kajkavskom i standardnom jeziku

standardnom jeziku

da ne

da ne

da ne

21. U dućanu pričam na:

kajkavskom

kajkavskom i

standardnom jeziku

standardnom jeziku

da ne

da ne

da ne

22. Sa susjedima pričam na:

kajkavskom

kajkavskom i

standardnom jeziku

standardnom jeziku

da ne

da ne

da ne

23. Moj suprug(a)- partner(ica) govori:

kajkavski

kajkavski i

standardni jezik

nemam supruga(u)

standardni jezik

-partnera(icu)

da ne

da ne

da ne

drugi jezik: _____

24. Moj suprug(a)-partner(ica) razumije:

kajkavski

kajkavski i

standardni jezik

nemam supruga(u)

standardni jezik

-partnera(icu)

da ne

da ne

da ne

drugi jezik: _____

25. Osim hrvatskog jezika, govorim na _____ jeziku, pišem na _____ jeziku, čitam na _____ jeziku.

Kratka biografska bilješka

Rođena sam 6. lipnja 1993. godine u Čakovcu. Od 2000. do 2008. pohađala sam Osnovnu školu „Gustav Krklec“ u Maruševcu. Iste godine upisujem prvi razred Druge gimnazije u Varaždinu – opći smjer. Nakon završetka srednje škole, 2012. upisujem Učiteljski fakultet u Čakovcu.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Matea Krobot pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada pod naslovom *Vertikalni bilingvizam i prebacivanje kodova u mjestu Donje Ladanje* da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Matea Krobot

Ime Prezime

IZJAVA

o odobrenju za pohranu i objavu ocjenskog rada

kojom ja Matea Krobot, OIB: 86732137639, student Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao autor ocjenskog rada pod naslovom: Vertikalni bilingvizam i prebacivanje kodova u mjestu Donje Ladanje, dajem odobrenje da se, bez naknade, trajno pohrani moj ocjenski rad u javno dostupnom digitalnom repozitoriju ustanove Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta te u javnoj internetskoj bazi radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, sukladno obvezi iz odredbe članka 83. stavka 11. *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).

Potvrđujem da je za pohranu dostavljena završna verzija obranjenog i dovršenog ocjenskog rada. Ovom izjavom, kao autor ocjenskog rada dajem odobrenje i da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim:

a) široj javnosti

b) studentima i djelatnicima ustanove

c) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

**Zaokružite jednu opciju. Molimo Vas da zaokružite opciju a) ako nemate posebnih razloga za ograničavanje dostupnosti svog rada.*

Vrsta rada: a) završni rad preddiplomskog studija

b) diplomski rad

Mentor/ica ocjenskog rada: doc.dr.sc. VLADIMIR LEGAC

Naziv studija: UČITELJSKI STUDIJ

Odsjek u Čakovcu

Datum obrane: _____

Članovi povjerenstva: 1. _____

2. _____

3. _____

Adresa elektroničke pošte za kontakt:

mkrobot6@gmail.com

Čakovec, 4.9.2017. _____

(vlastoručni potpis studenta)

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Knjižnica, 2017.

(opcionarno)

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa ocjenskim radovima trajno pohranjenim i objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju ustanove Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, ovom izjavom dajem pravo iskorištavanja mog ocjenskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije:

- 1) CC BY (Imenovanje)
- 2) CC BY-SA (Imenovanje – Dijeli pod istim uvjetima)
- 3) CC BY-ND (Imenovanje – Bez prerada)
- 4) CC BY-NC (Imenovanje – Nekomercijalno)
- 5) CC BY-NC-SA (Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima)
- 6) CC BY-NC-ND (Imenovanje – Nekomercijalno – Bez prerada)

Ovime potvrđujem da mi je prilikom potpisivanja ove izjave pravni tekst licencija bio dostupan te da sam upoznat s uvjetima pod kojim dajem pravo iskorištavanja navedenog djela.

(vlastoručni potpis studenta)

O *Creative Commons* (CC) licencijama

CC licencije pomažu autorima da zadrže svoja autorska i srodna prava, a drugima dopuste da umnožavaju, distribuiraju i na neke načine koriste njihova djela, barem u nekomercijalne svrhe. Svaka CC licencija također osigurava autorima da će ih se priznati i označiti kao autore djela. CC licencije pravovaljane su u čitavom svijetu. Prilikom odabira autor treba odgovoriti na nekoliko pitanja - prvo, želi li dopustiti korištenje djela u komercijalne svrhe ili ne, a zatim želi li dopustiti prerade ili ne? Ako davatelj licence odluči da dopušta prerade, može se također odučiti da od svatko tko koristi djelo, novonastalo djelo učini dostupnim pod istim licencnim uvjetima. CC licencije iziskuju od primatelja da traži dopuštenje za sve ostala korištenja djela koje su prema zakonu isključivo pravo autora, a koje licencija izrijekom ne dopušta.

Licencije:

Imenovanje (CC BY)

Ova licencija dopušta drugima da distribuiraju, mijenjaju i prerađuju Vaše djelo, čak i u komercijalne svrhe, dokle god Vas navode kao autora izvornog djela. To je najotvorenija CC licencija.

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.hr>

Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>

Imenovanje-Dijeli pod istim uvjetima (CC BY-SA)

Ova licencija dopušta drugima da mijenjaju i prerađuju Vaše djelo, čak i u komercijalne svrhe, dokle god Vas navode kao autora i licenciraju novonastala djela pod istim uvjetima (sve daljnje prerade će također dopuštati komercijalno korištenje).

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hr>

Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>

Imenovanje-Bez prerada (CC BY-ND)

Ova licencija dopušta redistribuiranje, komercijalno i nekomercijalno, dokle god se djelo distribuira cjelovito i u neizmijenjenom obliku, uz isticanje Vašeg autorstva.

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/deed.hr>
Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode>

Imenovanje-Nekomercijalno (CC BY-NC)

Ova licencija dopušta drugima da mijenjaju i prerađuju Vaše djelo u nekomercijalne svrhe. Iako njihova nova djela bazirana na Vašem moraju Vas navesti kao autora i biti nekomercijalna, ona pritom ne moraju biti licencirana pod istim uvjetima.

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.hr>
Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode>

Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima (CC BY-NC-SA)

Ova licencija dopušta drugima da mijenjaju i prerađuju Vaše djelo u nekomercijalne svrhe, pod uvjetom da Vas navedu kao autora izvornog djela i licenciraju novonastala djela pod istim uvjetima.

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.hr>
Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode>

Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada (CC BY-NC-ND)

Ovo je najrestriktivnija od CC licencija – dopušta drugima da preuzmu Vaše djelo i da ga dijele s drugima pod uvjetom da Vas navedu kao autora, ali ga ne smiju mijenjati ili koristiti u komercijalne svrhe.

Sažetak licencije: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.hr>
Puni pravni tekst: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>